Ediţia 2009 a Festivalului Internaţional George Enescu (III)

(Costin Popa – 1 octombrie 2009)

După-amiaza şi noaptea

Murray PERAHIA

Murray Perahia a fost aşteptat cu nerăbdare. A venit în dublă calitate - solist şi dirijor - împreună cu reputata Academy of Saint-Martin-in-the Fields şi şi-a rezervat un program Bach - Mozart. Pianistica sa este un şirag de perle servind sobrietatea bachiană (**Concertul nr. 3 în Re Major, BWV 1054**) sau transparenţa mozartiană (**Concertul nr. 17 în Sol Major, KV 453**). În incursiunea simfonică (Mozart – **nr. 38 în Re Major, KV 504 „Praga”**), Perahia a pus în valoare sublima sonoritate a instrumentiştilor englezi, un sunet a cărui menţinere intactă este supremul comandament al formaţiei fondate de eminentul Sir Neville Marriner.

Renumele formaţiei Les Musiciens du Louvre, al şefului ei, Marc Minkovski, s-a dovedit a fi garanţia unei după-amieze memorabile în tălmăcirea oratoriului **Creaţiunea** de Haydn. O versiune engleză, inspirată de **Paradisul pierdut** al lui John Milton, ce a avut forţă de frescă michelangiolescă prin expresia plină de vivacitate. La înălţimea colegilor din orchestră şi poate chiar depăşindu-i a fost minunatul Bachchor din Salzburg, cu tonuri măiestrite, subtilităţi rafinate şi perfectă omogenitate. Aş ordona soliştii... basul Luca Tittoto, soprana Camilla Tilling, tenorul Colin Balzer.

Şi, din nou reîntoarceri la Bucureşti... Delicata Maria João Pires (**Concertul nr.23 pentru pian şi orchestră în La Major, KV 488** de Mozart) acompaniată de data aceasta de Basel Chamber Orchestra dirijată de David Stern, charismaticul Mischa Maisky (**Concertul nr.1 pentru violoncel şi orchestră în la minor op.33** de Saint-Saëns şi **Elegie pentru violoncel solo în do minor** de Fauré) cu colaborarea Orchestrei de Cameră Radio (dirijor Leonid Grin) şi impetuoasa Elisabeth Leonskaja care, alături de Ravel, Debussy şi Chopin, a adus o inedită şi de neuitat interpretare a **Sonatei nr.1 pentru pian în fa diez minor op.24** de George Enescu.

Heinrich SCHIFF

Moment de referinţă l-a constituit şi prezentarea Integralei simfoniilor lui Franz Schubert în viziunea plină de romantism a Wiener Kammerorchester condusă de Heinrich Schiff, ansamblu care poartă amprenta de ductilitate a sunetului, specifică Oraşului Muzicii.
Faimosul Cvartet Voces (invitată Fumiko Shiraga) şi Orchestra de Cameră a Filarmonicii din München (dirijor Lorenz Năsturică Herschcowici, solist Marin Cazacu) au întregit după-amiezele de „Concerte camerale” ale ultimelor zile.

Lovitura de imagine...

... a festivalului a fost însă dată de neobositul şi marele profesionist Mihai Constantinescu, directorul Agenţiei Artexim, care a adus-o pe celebra soprană Natalie Dessay la înlocuirea mult mai puţin galonatei Sandrine Piau, indisponibilă pentru cvartetul solistic al **Missei în do minor KV 427** de Mozart. Un lux! Am respirat acelaşi aer cu o mare vedetă a artei lirice, o campioană a vocalităţii belcantiste, desigur incomodată de specificul mozartian. Sincer, mă aşteptam ca stilistica să sufere, dar am admirat fluiditatea vocii şi legato-ul impecabil, deşi soprana a tuşit preventiv înainte de primul sunet. Oricum, să ai un asemenea nume pe post de înlocuitor este un mare succes (nu singurul!) al lui Mihai Constantinescu şi un gest generos al artistei. Mă întreb dacă direcţiunea Operei Naţionale s-a agăţat de şansa de a o avea face to face pe Natalie Dessay şi i-a propus o colaborare. Cu o zi înainte, după conferinţa de presă, marea soprană îmi confirmase disponibilitatea ei de a veni la Bucureşti pentru un spectacol. Aşteptăm.

Natalie DESSAY

Şi totuşi, Natalie Dessay a fost artista cu clară superclasă în **Missa** mozartiană, partenerii ei, soprana Lisa Larsson, tenorul Emanuel-Cristian Caraman, basul Simon Kirkbride, apărând destul de şters, în special vocile masculine. Neaşteptate, distonările Lisei Larsson. Şi dacă tenorul şi basul au sunat estompat, în schimb... Streich-ul ansamblului Deutsche Kammerphilharmonie Bremen a fost de o asprime deranjantă. Norocul a venit prin bagheta lui Louis Langrée şi, mai ales, prin prestaţia suverană a Corului Naţional de Cameră „Madrigal”.

În ţară

Ca şi la ediţiile precedente, Festivalul Internaţional George Enescu nu s-a oprit în capitala României. Braşovul, Clujul, Iaşiul, Sibiul, Sinaia (Sala Cazinoului) i-au avut drept oaspeţi pe unii artişti care au concertat la Bucureşti sau nu. Chiar aşa, oare de ce n-am avut ocazia s-o ascultăm pe excelenta violoncelistă Laura Buruiană la Ateneul Român, de pildă?

La final

Ediţia a XIX-a s-a încheiat. Succesul este incontestabil. Nici mai mare, nici mai mic decât al altor ediţii. S-o recunoaştem, este performanţa stabilă a conducerii, a managementului organizatoric. Vârfuri artistice şi umbre au existat şi vor exista. Toată lumea este înclinată spre comparaţii de genul... Les Arts Florissants a fost mai bună decât... Dar nu asta este important, ci faptul că publicul român a fost pus în contact cu tot ce este mai en vogue în Europa, în lume. Audiţia live nu poate fi înlocuită cu nimic, fie ele CD-uri, fie DVD-uri, este formatoarea supremă de opinii. În afară de discuri, mulţi melomani cunosc artiştii de circulaţie şi de pe Internet sau din reviste. La unele dintre declaratele vedete, imaginea mediatică este intensivă şi necertificată pe de-a-ntregul prin performanţă. La alţii, exact invers. Iată de ce, prin Festivalul Enescu, auditoriului român i se oferă posibilitatea verificării directe, nemijlocite a tuturor acestor informaţii. Cu exultări şi dezamăgiri. Sentimente fireşti.

În mod cert, la nivel internaţional, vizibilitatea ediţiei 2009 a fost mai bună. Peste 80 de jurnalişti străini au venit la festival, dintre care 14 critici muzicali, aparţinând Asociaţiei „Presse Musicale Internationale” cu sediul la Paris. Judecând că toţi au posibilitatea să urmărească ansambluri mari

şi vedete chiar la ei acasă, era de aşteptat să prefere ciclurile „Muzica contemporană românească" şi „Enescu şi contemporanii". Ce idee inspirată a fost programarea lor în pachet, în prima săptămână a festivalului! O altă mare realizare a fost prima transmisie live la postul TV franco-german MEZZO, concertul orchestrei Concertgebouw, care va fi urmat de retransmisia spectacolului **Oedipe**.

Ca la fiecare ediţie, revista de critică şi informaţie muzicală MELOS, partener media al festivalului, a apărut în ultimele zile de concerte, într-un număr special, cuprinzând cronici de la manifestările anterioare şi oferind publicului o oglindă compactă, concentrată a celor patru săptămâni. MELOS a fost şi în 2009 singura publicaţie care a adus în timpul festivalului, într-un singur volum sintetic, cronici calde, interviuri la zi, avancronici. În egală măsură, 17 Agende au fost disponibile aproape seară de seară, însumând un total de peste 270 de pagini.

Revin la bucuria simţită de împătimiţii artei sunetelor, în covârşitoare măsură abonaţi la toate concertele, de după-amiază, de seară, de noapte. Crosul lor între Ateneu, Sala Palatului şi retur a devenit celebru. Culmea (!), chiar cu preţul pierderii a câtorva zeci de minute din unele concerte, din dorinţa de a bifa primul acord la altele. Pe undeva îi înţeleg; oamenii plătiseră bani care, însumaţi, nu reprezintă sume nesemnificative. Din contră. Mai sunt susceptibili de a fi acuzaţi de superficialitate? Totuşi, poate... E bine aşa? Nu mai vorbesc de impresia lăsată artiştilor care nu puteau să nu observe foiala neelegantă din săli. Ce s-ar putea face? E simplu. Renunţarea la inflaţia de concerte şi trecerea la o judicioasă repartizare orară. Interpreţilor nu li se poate impune durata programelor dar a lăsa o marjă sigură, de o jumătate de oră, între ceea ce se întâmplă la Ateneu şi Sala Palatului stă în puterea organizatorilor. Sâmbăta şi duminica, s-ar putea da concerte în matineu, seara şi noaptea. Nu doresc să intru în amănunte. Sunt sigur că există soluţii. Trebuie adăugată doar voinţă.

Dacă ar fi să cântărim valoarea diverselor cicluri tematice ale festivalului, opera s-ar situa pe un loc codaş. Şi asta din cauza numelor cântăreţilor invitaţi. Cel puţin pentru ediţia 2009, cuplul Daniela Dessì-Fabio Armiliato ar fi trebuit să fie punctul de plecare către mai sus. Aşa, au rămas cei mai buni. Prea puţin.

În altă ordine de idei, prima scenă lirică naţională ar trebui să se îngrijească încă de pe acum de o montare nouă a opusului capital, **Oedipe**, semnată de un important regizor român. În plus, nu trebuie să se uite că, în 2011, se vor împlini 90 de ani de la inaugurarea Operei Române cu **Lohengrin**, spectacol dirijat de însuşi George Enescu. O nouă producţie scenică a lucrării wagneriene este imperios necesară în festival. În niciun caz concertantă! Îmi amintesc de un **Parsifal** de acum cca zece ani, prelungit către ore mici din noapte, cu viermuieli în Sala Palatului şi cu destui spectatori care. interpretau **Simfonia „Despărţirii"**!!! Aşadar, **Lohengrin**. Şi, de ce nu, cu Jonas Kaufmann în rolul Cavalerului Graalului. Trebuie ţintit sus!

Acustica Sălii Palatului a fost un subiect larg dezbătut în anii anteriori. Acum, mai sotto voce. Când tocmai eram pregătiţi să dăm nota de trecere, în ultima seară, chiar la începutul părţii a IV-a a **Simfoniei nr. 2** de Brahms, un brum a zbârnâit preţ de bune secunde în difuzoare şi a turtit pălăria susţinătorilor sistemului. Ne-a readus la realitate. Este foarte clar, Bucureştiul are nevoie de o sală nouă de concerte, nu de cosmetizarea unui spaţiu de şedinţe, nu de un complex cultural megaloman, ci de un auditorium de 2000 – 2500 de locuri, realizat după toate legile acusticii. Festivalul Enescu merită să primească un asemenea dar. Stadion Naţional se poate construi în

perspectiva unor evenimente cvasi-nerepetabile dar o sală de concerte utilizabilă permanent şi, la fiecare doi ani, la nivel mondial, nu! Mă întreb dacă Ministerul Culturii are pregătită şi înaintată o documentaţie pentru atragere de fonduri europene destinate acestui scop generos. Dacă nu, dl Theodor Paleologu, care a mers şi la trei concerte pe zi, depăşindu-şi toţi predecesorii, ar putea iniţia demersul. Restul sunt cârpeli.

Mă reîntorc la problema Concursului de Canto. Nu e târziu ca ediţia 2011 să-l reia. Dacă ar fi să deschidem o petiţie a solicitanţilor-protestatari, în fruntea ei ar fi numai celebrităţi, laureate ale competiţiei: mezzosopranele Agnes Baltsa şi Viorica Cortez, tenorul Ion Buzea, sopranele Eugenia Moldoveanu, Maria Slătinaru Nistor, Marina Krilovici, basul Ionel Pantea. Ce nume! Argumente suficiente. Chiar nu înţeleg motivul pentru care secţiunea Canto a fost eliminată... Acum, când următoarea ediţie a Concursului Darclée se va desfăşura în 2010, ar însemna că în fiecare an România ar avea o mare competiţie de voci. Ceea ce nu e puţin lucru.

Ioan Holender

Ioan HOLENDER (Foto Wiener Staatsoper GmbH / Axel Zeininger)

Conduce Opera de Stat din Viena şi a intrat în ultimul sezon de mandat, afirmîndu-se deja drept cel mai longeviv în funcţie din întreaga istorie a marelui teatru. Este una din marile personalităţi ale lumii lirice, apreciat, lăudat, controversat chiar, cum îi stă bine oricărei vedete. Ţine în mână din 2003, deci de patru ediţii, destinele Festivalului Enescu cu rezultate excepţionale, per ansamblu. Dragostea pe care i-o poartă marelui compozitor român este cunoscută. Faptul că în antecamera biroului său directorial de la Viena tronează un imens portret enescian semnat de Corneliu Baba spune totul. Prestanţa şi autoritatea sa managerială au fost cheia de boltă a multor prezenţe de nume importante pe afişul bucureştean. Guvernanţii i-au acordat onoarea de a se afla la conducerea festivalului şi în 2011, o garanţie a succesului. Deja s-au dat ca sigure vizitele Filarmonicii din Viena şi, sub bagheta lui Daniel Barenboim, a Capelei de Stat din Berlin. Mi-aş dori însă ca în perspectiva ediţiei cu numărul XX, jubiliare, să-i stea în atenţie şi propunerile pe care noi, criticii muzicali, le-am făcut în repetate rânduri. Şi chiar aici.